

Zondag 27 mei 2018 – Eerste gebod

Prediking ds. Henk Fonteyn in de Interkerkelijke Gemeente ‘De Hoeksteen’ in Guardamar del Segura, Spanje

Schriftlezingen:

Exodus 20 en Mattheus 6: 19-25

Inleiding op de Schriftlezingen

Ik kwam op het idee doordat ik in de kast dit boekje vond. “De Tien Geboden”. Interviews door journalist Arjan Visser, met bekende Nederlanders en medelanders. Als u een bepaald ochtendblad trouw leest, kent u het vast. Aan de hand van de tien geboden reageren mensen en ontstaat een uiterst boeiend persoonlijk verhaal over geloof, ouders, opvoeding, relaties, seksualiteit, dood en hiernamaals, en nog veel meer. In dit boekje – u mag het lenen – gesprekken met om maar eens een paar namen te noemen: Jomanda, Youp van ’t Hek, Jan Mulder, Jan Marijnissen, Renate Dorrestein (kort geleden overleden), Freek de Jonge en Abraham Soetendorp. Zeer uiteenlopende figuren dus, met zeer uiteenlopende overtuigingen. Maar het gaat in alle gevallen wel diep! Tien Geboden, die gaan we als uitgangspunt nemen voor deze en de komende negen zondagen. Vandaag het eerste gebod: Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben. Maar eerst leest Linda ze alle tien met ons.

Preek

Gemeente van onze Heer,

Tien geboden. Geen negen, geen elf, nee precies tien. Voor elke vinger één. Tien, die samen toch het hele leven omvatten. Waarin we worden aangesproken in alle dimensies van ons mens-zijn. Op onze spiritualiteit, en op de omgang met je burens; en met alle mensen die jouw pad kruisen, gewenst of ongewenst, en die impact op jouw leven kunnen hebben, en jij op het hunne.

De Tien Geboden vormen als het ware een omheining, zoals een hek rond een schoolplein. Waarbij zowel ruimte als beperking wordt geboden. Beperking kun je misschien *bescherming* noemen. Want dat is de bedoeling uiteindelijk van de geboden: dat het handhaven en gehoorzamen tot veiligheid, tot een betrouwbare en rechtvaardige vorm van samenleven leidt. De Tien Geboden vormen dus een omheining, die bescherming – en ook beperking- biedt, maar zeker niet benauwd, er blijft binnen die omheining een royale leef- en- speelruimte. De beperking ligt hierin, dat mijn vrijheid nooit ten koste van die van anderen mag gaan. Ik hoop dat we daarmee ook meteen scherp hebben, dat het niet om een set regels in de trant van “je moet, en: je mag niet”, gaat.

Als je het al met een wetssysteem wilt vergelijken, moet je bij de Tien Geboden eerder denken aan onze Grondwet. Daaraan gaat het niet om wat er allemaal niet mag, niet discrimineren bv, maar wat *de waarden* zijn waar we in een vrije democratische samenleving voor staan en elkaar op willen en mogen aanspreken. En die waarden krijgen extra kleur vanuit de ervaring van de bezettingsjaren 40-45, waarin uitgerekend al die waarden ineens niet meer mochten gelden... Daarom hang ik op 5 mei (en op 4 mei) altijd de vlag uit!

Zo is het ook met de Tien Geboden. Ze beginnen met: **Ik ben de HEER, jullie God, die jullie uit Egypte, uit de slavernij, hebt bevrijd.**”

Het begint m.a.w. met Pascha, het begint met de exodus. Het begint met vrijheid. En met de herinnering aan het slavenleven in Egypte. En dan snappen we: deze geboden zijn een *geschenk* aan Israël om nu, uitgeleid uit Egypte, geboren als zelfstandige natie, in vrijheid met elkaar te leven, volgens waarden die voorkomen dat ze elkaar opnieuw tot slaaf maken of zelf slaaf worden.

De Tien Geboden zijn aan Israël, aan Gods eerste keus, gegeven. In eerste instantie. Maar zoals ook al vorige week op het Pinksterfeest benadrukt: Israël is Gods eersteling, maar het gaat om de oogst van alle volkeren. En de Thora – waarvan de Tien Geboden eigenlijk de essentie vormen, de kern – is uiteindelijk ook Gods gave aan *alle* volkeren. Een gave dus, geen ondraaglijke last! In de synagoge wordt het leven volgens Gods geboden – ook als dat betekent dat het dagelijks leven tot in allerlei details daardoor beïnvloed wordt – altijd als een grote vreugde beleefd. Een vreugde die we bijvoorbeeld terughoren in Psalm 119. Er is zelfs een feest in de synagoge, Vreugde der Wet, in het najaar, waarop men danst met de rollen van de Thora.

Christenen, vooral in de reformatorische orthodoxie, hebben dat niet altijd zo beleefd. De lezing van de Wet was vroeger (en in sommige reformatorische kerken nog altijd) een centraal onderdeel van het voorbereidende deel van de dienst, voorafgaande aan Schriftlezingen en preek. Eerst de Wet gelezen, in een sandwich met schuldbelijdenis en daarna genade -verkondiging. De Tien Geboden dienden dan primair als spiegel waarin we onszelf met al onze tekorten kregen te zien. Zo hebben velen het ook geleerd aan de hand van de Heidelbergse Catechismus: “waaruit kent gij uw ellende? “Antwoord: “uit de wet Gods.” Zo gelezen fungeren de geboden als drukkend gewicht.

Ik moet erbij zeggen dat diezelfde Heidelberger ze nog een keer laat terugkomen in het derde deel, nu niet onder het kopje ELLENDE, maar onder het kopje DANKBAARHEID. En dan, nadat uitvoerig gesproken is over de genade en vergeving van zonden in Jezus Christus, fungeren ze als richtingwijzer voor een aan God toegewijd leven. Zoals dat in het religieuze jodendom dus *altijd al* beleefd werd en wordt. Want nogmaals, de geboden zijn gekoppeld aan de bevrijding uit het slavenleven en ze willen voorkomen dat we opnieuw slaaf worden.

En niet voor niets beginnen ze daarom met dat eerste gebod: *geen andere goden* voor mijn aangezicht. Want slaven worden we, zodra we naast of in plaats van de Allerhoogste andere goden dienen. Jezus noemt Mammon, de god van geld, status, prestige, macht, populariteit. We weten allemaal hoe een mens gedictieerd en gemanipuleerd kan worden door ambities en ideologieën, door je onderbuik of door je behoefte aan erkenning en prestige, door je allerlaagste instincten of door zogenaamd hele spirituele motieven die uiteindelijk alleen maar tot zelfbevestiging dienen. Ja, zelfs hele uitgesproken christelijkheid, een leerstuk, een kerkvisie, kan een vorm van afgodendienst worden.

Er moet daarom gekozen worden, altijd weer, altijd weer opnieuw. In die zin is het inderdaad zo, dat de Wet een spiegel is.

Als we maar nooit vergeten, dat het allemaal in het teken van EVANGELIE, van goede boodschap, van bevrijding, de roep tot vrijheid, staat. Dat elke eis die aan ons wordt gesteld,

elke wet die ons wordt opgelegd, elke regel om te volgen, ons wordt aangereikt tot ons heil. Door de God die Jezus Christus uit de doden heeft opgewekt. Die ook ons uit het doodslaan wil bevrijden. Die ons tot vrije mensen heeft bestemd, niet pas in de eeuwigheid, maar juist ook hier op aarde.

Die niet wil dat we als slaven leven, niet in verkramptheid, ook niet verkramppt vasthoudend aan regeltjes, dat is immers alleen maar angst voor vrijheid. God gunt ons juist door zijn geboden vrije ruimte, speelruimte, ruimte voor creativiteit en ontplooiing, maar nooit ten koste van elkaar. Die weg ligt open! Elke dag opnieuw. Het is de weg die Jezus zelf ging. Het is geen weg die je zonder blaren loopt. Maar het is een weg ten leven.

Amen